

Urša Zabukovec

dr. literarnih ved, prevajalka in esejistka,
živi in dela v Španiji

Rekviem za šolarje

FOTO OSEBNI ARHIV

Zgodaj zjutraj, ko nas večina še spi, se po španskih mestih in naseljih še vedno vozijo cisterne, ki – od marca – razkužujejo ceste in poti. Čez dan se po teh cestah tu in tam zapelje kombi, ki po zvočniku opozarja ljudi na obvezno nošenje zaščitnih mask in ohranjanje varne razdalje. Učenci, vsi v maskah, vstopijo v šolo od devetih do petnajst čez devet, v petminutnih razmikih, da bi se izognili medrazrednim stikom. Učenci se morajo nato, vsaj v naši vaški šoli, razporediti po velikem notranjem dvorišču, razdalja med njimi mora biti meter in pol, nato jih učitelji, prav tako v maskah, z napravo »ustrelijo v čelo« – jim torej izmerijo temperaturo. Tak sprejem so letos doživeli tudi dve leti stari otroci, ki so šli prvič v vrtec; vrtec od tretjega – zdaj od drugega – leta je tu v okviru osnovne šole, v isti stavbi. Med poukom se otroci ne smejo dotikati, drug drugemu posojati stvari, se igrati, prav tako, denimo, ne smejo igrati flavte, ker bi si morali sneti zaščitno masko. Te si ne smejo sneti niti med telovadbo na zunanjem igrišču. Med odmorom se morajo zabavati sami; v nekaterih šolah so zunanja igrišča razdelili na nekatrše kvadrate, vsak učenec ima svoj kvadrat, v katerem se lahko »igra«.

Devetega septembra je preplavila medije krajša reportaža, v kateri so novinarji spraševali otroke, kako se počutijo v »novi normalni« šoli. Kot zgled so izpostavili punčko, ki je na vprašanje, kako se počuti v zaščitni maski, odgovorila, da »je nekoliko neudobno, ker težje dihaš, a bolje maska kot smrt«.

Tukajšnji mediji so poročali o še eni tendenci: o pobudah staršev, ki so prepričani, da zaščitna maska in drugi ukrepi njihovih otrok ne morejo obvarovati pred smrtjo, šoli zato pravijo »klavnica« in zahtevajo od oblasti, naj uvede pouk prek spleta. Ravno to si oblast, vsaj na dolgi rok, želi: španski premier je aprila dejal, da je namen pandemije »pospešiti spremembe, ki že potekajo«, in sicer v smeri oblikovanja svetovne vlade, digitalizacije in avtomatizacije družbe ter dela – in torej tudi poučevanja – na domu, prek spleta.

Pouk v šolskih klopih ob upoštevanju čedalje bolj restriktivnih ukrepov ali pouk prek spleta je še ena vsiljena, lažna alternativa – tako kot alternativa »maska ali smrt« –, ki jo ustvarjajo oblast in mediji. Ti namreč ne poročajo, da čedalje več staršev zavrača tako

FOTO VINCENT WEST/REUTERS

pouk z ukrepi kot pouk prek spleta, in si želi svoje otroke šolati doma.

Šolanju doma in pouku prek spleta je skupno le to, da otroci niso v šoli, ampak doma, sicer sta si pa kar najbolj različna: pouk prek spleta pomeni, da je otrok zaprt v sobi in skoraj pol dneva »priklopljen na računalnik«, medtem ko šolanje doma pomeni prav zavračanje »telematske diktature« oziroma »tehnološkega barbarstva«, kot se je izrazil filozof Giorgio Agamben v kratkem zapisu *Rekviem za študente*.

Pri pouku z ukrepi seveda ne gre samo za maske – te so že zdavnaj padle. Neskončne reforme so iz šol skoraj izgnale znanje oziroma vednost, ki jo uspešno nadomešča aktivistična folklor, šole so, tako kot univerze, če se spet navežem na Agambena, očitno »dosegle točko tolikšne sprijenosti in strokovne nesposobnosti, da jih niti ni mogoče objokovati«, nova normalnost, ki izganja iz šol še tisto zadnje, kar naj bi dobrega dale otrokom, namreč socializacijo, učitelje pa spreminja v bitja brez obličja, je skrajna stopnja razkroja izobraževalnega sistema.

Od nekdaj nama je bila blizu ideja, da bi svoje otroke šolala doma, ker se nama je to – po prebrani literaturi, zlasti pa po pogovorih z ljudmi, ki to že počnejo – zdelo smiselno, a naju je pred tem zadrževal odpor do nujne spremembe načina življenja, ki jo

Nova normalnost, ki izganja iz šol še tisto zadnje, kar naj bi dobrega dale otrokom, namreč socializacijo, je skrajna stopnja razkroja izobraževalnega sistema.

prinaša takšna odločitev. A zdaj, ko nam spremembe, v katerih ne vidiva smisla, vsiljujejo od zgoraj, nimava več dilem. Kot sem omenila, nisva edina. A ker v Španiji kljub temu, da ustava staršem omogoča svobodno izbiro glede izobraževanja otrok, šolanje na domu ni pravno urejeno, zato imajo starši tu s temi postopki precej težav, sploh ob politični garnituri, ki je prepričana, da so otroci od države (država pa njena). Brez pomoči pravnikov torej ne gre.

Tako kot je Agamben kritičen do profesorjev, ki so se »pripravljali podvreči novi telematski diktaturi«, bi bili lahko kritični tudi do učiteljev,

ki sprejemajo nečloveške ukrepe oziroma poučevanje prek spleta. Mnogi tukajšnji (osnovnošolski) učitelji, vsaj po mojih izkušnjah, tem spremembam niso naklonjeni, a jih sprejemajo zaradi strahu pred izgubo službe. To je seveda razumljivo, a obenem paradoksalno: zaradi strahu pred izgubo službe ljudje podpiramo globinske, tako rekoč nevidne spremembe, ki dolgoročno vodijo v popoln razkroj izobraževalnega sistema – in množično izgubo služb (o čemer sem bežno pisala v kolumni *Digitalno taborišče ali metafizični upor*).

Kot se bodo morali študentje, sklene svoj zapis Agamben, ki imajo res radi študij, »upreti vpisu na tako preoblikovane univerze in se, kot nekoč na začetku, organizirati v nove *universitates*«, se bodo morali – pravzaprav se že! – tudi starši in otroci, ki se šolajo doma, »na robu sistema«, kot temu pravi Jacques Ellul, povezati, si izmenjevati izkušnje in znanje (otrokom in svetu v resnici lahko posredujemo veliko več od tistega, za kar imamo »papir«), ustvariti nekatrše skupnosti, v katerih bodo lahko, »v nasprotju s tehnološkim barbarstvom, obdržali živo besedo, in rodila se bo – če se bo – neka nova vrsta kulture«.

Prispevek je mnenje avtorja in ne izraža nujno stališča uredništva.

Gostujoče pero

Potencial prevelikih stanovanj in stanovanjskih hiš

Ali ste vedeli, da je v Sloveniji po podatkih Sursa 1. januarja 2018 kar 74.800 ljudi, starejših od 65 let, živelo samih v stanovanju ali hiši? V Zvezi društev upokoencev Slovenije so ocenili, da jih bo ob naslednjem popisu 1. januarja 2021 že 80.000.

V tem prispevku se osredotočam na del populacije, ki biva v preveliki nepremičnini sam ali v dvoje, težko plačuje mesečne stroške zaradi prevelike nepremičnine in ne zna/zmore upravljati svojega premoženja. Z leti se težave stopnjujejo zdravstveno, gibalno in prilagoditveno, saj je preselitev drugam vsako leto težja. A žal ugotavljamo, da se s problemom nastanitve te skupine prebivalstva razen Sursa ter nekaterih strokovnih in raziskovalnih organizacij nihče sistematično ne ukvarja. Vlade pa do zdaj o tem problemu niso sprejele odločitve, da bi zgradili ali vzpostavili strukturo stanovanj, primernih za to populacijo, ter zagotovile financiranje, čeprav so podatki na voljo od leta 2011. No, v noveli stanovanjskega zakona (SZ-1E) smo dobili zameetek javne najemniške službe (JNS), ki bo lahko pomoč za reševanje primernejšega bivanja določenega dela te populacije, ker bi družbi to večkrat koristilo. Zakaj?

Prišel bo namreč dan, ko se bo starejša oseba znašla v »preveliki nepremičnini za enega« (stanovanje ali hiša), neprilagojeni njegovemu zdravstvenemu in dohodkovnemu stanju. Ob takšni spremembi bi se rada preselila v najemno stanovanje, kjer bi bila primerno oskrbovana, a še ne bi šla v dom starostnikov, rada pa bi prejela pomoč, ko jo potrebuje.

Imamo sistemsko rešitev zanjo? Ne! Bi jo potrebovali? Bi, čeprav me veliko ljudi prepričuje, da to ni za Slovence, saj smo zelo navezani na svoje nepremičnine. Vsi smo navezani nanje, ampak samo do točke, ko preprosto ne gre več, ko je »prevelika nepremičnina za enega« stroškovno in/ali gibalno preveliko breme in potrebuje občasno ali trajno oskrbo. Trenutek, ko nekdo preprosto ne more več, bo zagotovo prišel, a kam naj gre? Naj proda svojo hišo ter kupi manjše stanovanje? To je zagotovo racionalno, a tako pogumnih, ki so sposobni tako radikalnega koraka, ko so stari najmanj 70 let, je morda

Marko Novak
Slovensko
nepremičninsko
združenje –
Fiabci

nekaj sto na leto v vsej Sloveniji. Kaj pa rešitev za vseh drugih več tisoč, ki ne bi prodali, bi pa oddali hišo in najeli manjše stanovanje?

Žal oskrbovanih stanovanj nimamo dovolj in jih tudi gradimo bistveno premalo. Stanovanjski sklad gradi oz. pripravlja gradnjo 2780 novih najemnih stanovanj, od teh je skupno 505 prilagojenih za invalide in druge osebe s posebnimi potrebami ter starejše (oskrbovana stanovanja). Teh bi

moralo biti po našem mnenju najmanj 40 odstotkov, saj veliko ljudi čaka na takšna stanovanja.

Upanje vseeno imamo in to vidimo v pripravah za začetek delovanja JNS, ki je predvidena po predlogu novele stanovanjskega zakona (SZ-1E). Zakonodajno rešitev potrebujemo, in to po zgledu držav, ki imajo s tem dolgoletne izkušnje. Predlog se je žal naslonil na neprofitno najemnico, ki je v Sloveniji povzročila siromašenje fonda teh stanovanj. Žal spet razmišljamo o poti, ki ni ekonomsko vzdržna. Zgledujemo se po državah, ki imajo dolgoletne izkušnje z izvajanjem JNS (Luksemburg, Belgija, Francija in druge). Ne tvegajmo spet s posebnostmi, ki lahko ogrozijo celoten sistem, saj osnovnih ekonomskih zakonitosti ne

moremo zaobiti. Poiščimo primerne lokacije, analizirajmo strukturo teh upokoencev in njihov socialni položaj ter se odločimo za rešitve. Začnimo s pilotskim projektom za 500 oskrbovanih najemnih stanovanj v različnih krajih po Sloveniji ter raziskujmo delovanje takšnega segmenta trga in populacije v njih. Je za resno državo, ki ima zelo velik delež starejših, to res preveč?

V »hiše za enega«, iz katerih se bodo izselili upokoenci, prek JNS vselimo najemnike, ki bi želeli stabilno in dolgoročno najemno razmerje s predvidljivim najemodajalcem. Govorimo tudi o družinah, ki ne morejo do javnih najemnih neprofitnih stanovanj, ker so dohodkovno nad cenzusom, a hkrati niso tako bogate, da bi lahko naje kredit za nakup

Žal oskrbovanih stanovanj nimamo dovolj in jih tudi gradimo bistveno premalo.

stanovanja, imajo pa dovolj dohodka za plačilo primerne najemnine, nižje od povprečnih tržnih najemnin.

Koristi javne najemniške službe so predvsem, da se z enim oskrbovanim stanovanjem za starejše gospodinjstvo sprost »prevelika nepremičnina za enega« za mlado družino ali druge upravičence, kar je dvojna korist. Dodajmo še predvidene davčne olajšave za oddajo prek JNS in to je dober recept. Če bi gradili bistveno več oskrbovanih stanovanj, ne bi bilo treba graditi toliko novih najemnih stanovanj, ker bi bilo dovolj ponudb, ki so zdaj »prevelike nepremičnine za enega«. Potrebujemo veliko več najemnih stanovanj za oskrbovana gospodinjstva (za osebo ali dve), ker bi z njihovo izgradnjo država dobila v najem še več tisoč sproščenih hiš in prevelikih stanovanj. Od takrat bi bili upokoenske prevelike hiše in stanovanja na voljo za potrebe mladih družin in drugih socialnih upravičencev. Rešitev je investicijsko in organizacijsko dosegljiva.

Ključno vprašanje je, ali in kdaj bo vlada pripravila za sprejetje nov nacionalni stanovanjski program za obdobje 2021–2027 ter v njem celovito določila cilje in naloge na stanovanjskem področju ter za njegovo izvedbo zagotovila ustrezno finančno, davčno, organizacijsko in drugo podporo. Po našem mnenju bi morali reševanje sedanjih stanovanjskih problemov tako mladih kakor starejših in drugih stanovanjsko prikrajšanih skupin prebivalstva vključiti tudi v državni razvojni program za uporabo 10,6 oz. 12 milijard sredstev EU za obdobje do leta 2027 oz. 2030. Pri tem žal ugotavljamo, da večina občin tega ni vključila v programe za črpanje kohezijskih sredstev. Dokaz je žal tudi to, da na primer občine nimajo projektov in programov za rešitev akutnega problema zagotovitve najmanj 800 bivalnih enot za stanovanjsko najbolj ogrožene prebivalce, kot je predvideno v resoluciji o nacionalnem stanovanjskem programu 2015–2020. Pri tem predlagamo zamenjavo 50 krožišč za 800 bivalnih enot. Razlika v koristi bo izdatna. Ali zmoremo uresničiti ta izziv v novi finančni perspektivi?

Prispevek je mnenje avtorja in ne izraža nujno stališča uredništva.

FOTO BLAŽ SAMEC